№ 73 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 11 — 1909 — ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 11 № 73

ՆՐԵՍՈՒՆՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամս. 10 րուբ., 11 ամս. 10 ր., 10 ամս. 9 ր., 9 ամս. 8 ր., 7 և 6 ամս. 6 ր., 5 ամս. 5 ր., 4 ամս. 4 ր., 3 ամս. 3 ր., 2 ամս. 2 ր., 1 ամս. 80 կ. և առաքման ծախք՝ 20 կ.: Ամերիկա տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա 30 ֆրանկ, Պարսկաստան 10 րուբլի, Թիւրքիա 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախկին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршалковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ՀԱՄԱՐԳԱԿԱՆ ԿԼՈՒԲ
(Դրամատիկ. կաւրսերի շինութիւն, Միխայլովսկի պրօսպեկտ № 91)
Շաբաթ, ապրիլի 11-ին, երեկոյեան ուղիղ 7½ ժամին
կը կայանայ
ԵՐԵԿՈՅԹ
հետևեալ ծրագրով.
1) «Կրպլինգի կեանքը և ստեղծագործութիւնը» Ռեֆերատ Ա. Կ. Վիլլեամսի
2) «Колхасъ», դրամ. էտիւդ Ա. Ջեխօվի (մասնակցութեամբ Ն. Ն. Ագուրովի, Մ. Ֆ. Մալենկիի և ուրիշների):
3) Անդամների ընդհանուր ժողով՝ խորհրդի համար փոխ-անդամներ և կլուբի համար անդամներ ընտրելու:
Մուտքը անդամների համար ձրի է:
Հիւրերը վճարում են 50 կոպ., ուսանողները և ուսանողուհիները—25 կոպ.:
ա. 304. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
խնդրում է ընկերութեան մեծարգոյ անդամներին շնորհ բերել
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ
ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
որ տեղի է ունենալու կիրակի, ապրիլի 12-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, կար ու ձևի արհեստանոցում (Гановъ № 13).
Ժողովի զբաղման նիւթն է.
1) Նոր արհեստներ մտցնելու խնդիրը:
2) Ընտրութիւններ:
Նոյն արհեստանոցում վաճառվում են էժան գներով կանանց ամառային բլուզկաներ:
ա. 301. 1—1

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ
Ժողովրդական ներկայացումների կազմակերպ.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԵԿՑԻԱ
Շաբաթ, ապրիլի 11-ին
կը ներկայացվի
ԽԱԹԱԲԱԼԱ
Կոմ. 4 գործ., հեղ. Գ. Սունդուկեանի
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին
Տեղերի գները 5 կոպէկից մինչև 50 կ.
Տոմսակները վաճառվում են Թատրոնի կասսայում:
(ու. շ.) (ա.) 295. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
եկող հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի:
Տէլէֆօն 695
Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 8½-ից մինչև 9½, ներքին հիւանդ.:
Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:
Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:
Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:
Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, 11½-ից մինչև 12½ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:
Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:
Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:
Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—2½ ժ., աչքի հիւանդ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Գ. ՄԻՐԶՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Ն. Գ. ՉԻՉԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:
Հիւանդանոցում կատարվում են միկրօսկոպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կոպէկ:
(օ. ժ.) ա. 38. 100—25

Թիֆլիսի Ժողովարան
Շաբաթ, ապրիլի 11-ին
Ընտանեկան երեկոյթ
Պ. պ. անդամների, կանդիդատների և նրանց ընտանիքների համար
կը ներկայացվի
I
«Новые цыганскіе романсы въ лицахъ»
Օպերետկա 2 գործ., հեղ. Սէվերսկու
Մասնակցում են՝ Ն. Ա. Պրէսնիակայա, Ն. Պ. Գլէբօվ, Պ. Ն. Մօրօզօվ և ուրիշն.:
Երաժշտախումբը Ա. Ֆիդելմանի ղեկավար.:
II
Ռուս-մալօրոսսիական օպերետային խումբը տիկ. Մ. Ֆ. Դիդէնկոյի մասնակցութեամբ կը ներկայացնէ
«ЯМЩИКИ»
Օպերետա 1 գործ., հեղ. Պետրօվի
Բեմավոր՝ Դ. Դ. ԶԱՐՕՎ
Ներկայացումից յետոյ՝
Պարեր
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 9-ին
Հիւրերը թոյլատրվում են համաձայն ընդհանուր հիմունքների՝ 1 ր. վճարով:
(ու. շ.) (ա.) 298. 2—2

ՋԱՐԴԵՐԻ ՈՒՐՈՒԱԿԱՆԸ

Անբուժելի կսկիծ և վրդովմունք են պատճառում հայկական ջարդերի մասին հեռագրական լուրերը:

Ադանայի, Ալէքսանդրէտտի, Մերսինի շրջանում բռնկված ֆանատիկոսական խառնակութիւնները մի անգամ ևս գալիս են յիշեցնելու, թէ Մերձաւոր Արևելքը դեռ ևս սնունդում է իր մէջ և քաջալերում վայրենի, հակակուլտուրական բնազդներ:

Զոհվել են քրիստոնեաներ, որոնց մեծագոյն մասը հայեր են:

Ֆանատիկոս խուժանը, դարեր շարունակ արիւն թափելով, դեռ չէ կշտացել դժոխային վայելքների հաճոյքից և դարձեալ սայթաքում է դէպի այն վիհը, որը կաշկանդել է ազգերի համերաշխութեան և գործունէութեան արտայայտութիւնները:

Բայց միևնոյն ժամանակ, ֆանատիկոսութեան այդ անզուսպ բռնկումների երևոյթը ասպարէզի վրա է դնում մի էական հարց Եւրոպայի առաջ՝ միթէ չը պէտք է որոնել մի այնպիսի ապահով միջոց, որ առ միշտ վերացնէր ջարդեր անելու ծրագիրները և վերջ դնէր վայրենի բնազդների արտայայտութիւններին:

Կամ Թիւրքիան, իբրև պետութիւն, պէտք է կարող լինի զսպել ֆանատիկոսութեան այդ հակակուլտուրական և գազանային արտայայտութիւնները, կամ պէտք է Մերձաւոր Արևելքում հաստատվի եւրոպական խնամակալութիւն որոշ քանակի զինուորական ույժով, որը իր թէ բարոյական հեղինակութեամբ և թէ ֆիզիքական զօրութեամբ սանձահարէ միջնադարեան սարսափների ճիւաղ հեղինակներին:

Օսմանեան հին ու նոր գործողների առաջ պէտք է կտրական կերպով դրված լինի այդ խնդիրը:

Մենք հասկանում ենք, որ իւրաքանչիւր ազգի և պետութեան մէջ որոշ ժամանակներում տեղի են ունենում քաղաքական մաքառումներ, յեղափոխական և հակայեղափոխական շարժումներ, որոնց ժամանակ և մարդկային զոհեր են լինում, և արիւն է հոսում, բայց այդ շարժումները, մաքառումները և ընդհարումները պէտք է չը վերածվեն կրօնական անհամբերողութեան, ազգայնական հալածանքների և խաղաղ ժողովրդին ջարդելու ու կողոպտելու վայրենութիւններին:

Խաղաղ և աշխատաւոր ժողովուրդը չը պէտք է զուր տեղը զոհ գնայ ուժեղ և աւազակաբարոյ տարրերի սանձարձակութիւններին, միայն այն պատճառով, որ այդ տարրերը զէնք ունեն իրանց ձեռքին և դժոխային ախորժակ՝ յագեցնելու իրանց տենչերը կողոպուտներով և արիւնհեղութեամբ:

Ջարդեր կազմողները լաւ թելադրութիւնների վրա չեն. նրանք զուցէ ցանկանում են այդ ջարդերով յայտարարել, որ նրանք ոչ մի զիջում չեն անելու նոր կեանքի պահանջներին և մտադիր են շարունակելու հին Թիւրքիայի աւանդութիւնները և այդպիսով մնալու բացարձակ հրամանատարներ երկրի վրա. բայց հէնց այդտեղ էլ նրանք կը սխալվեն, որովհետև վայրենի և ֆանատիկոսական աբարքներով իրանք իրանց ձեռքով հերթական կը դարձնեն եւրոպական միջամտութեան անհրաժեշտութիւնը:

Անշուշտ՝ Թիւրք երիտասարդութեան լուսաւոր և քաղաքակիրթ մասը համակիր չէ խուժանի վայրենութիւններին բորբոքմանը և արտայայտութեանը, բայց նա կարող է այն ժամանակ միայն ազատել երկիրը միջամտութիւնից, երբ բաւականաչափ քաղաքական և պետական հեղինակութիւն կունենայ զսպելու իր ֆանատիկոսներին և ապահովելու իւրաքանչիւր քաղաքացու կեանքը պետութեան մէջ:

Ա. Քալանթար

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՀՌԵԼԻ ԱՂԷՏԸ

Բովանդակ հայութիւնը պէտք է ընկղմվի խորին սուգի մէջ, ի լուր այն սոսկալի ջարդերի, որոնց ենթավուքիւններով, ապստամբութեամբ ալեկոծվող, տարուբերվող Թիւրքիայում:

Հեռագիրները հաղորդում են, ապրիլի 9-ից, որ վերջին 24 ժամվայ ընթացքում Թիւրքիայում ամենուրեք տեղի են ունենում հայկական պօգրօմներ—ջարդեր: Մի այլ հեռագիր գուժում է, որ քիւրդերը շարժվում են Հալէպի վրա, որ Զէյթունում ապստամբութիւն է, որ Մերսինում, Ադանայում, Ալէքսանդրէտտում կոտորած է: Երրորդ հեռագիրը գուժում է, որ հայկական կոտորածի զոհերի թիւը միայն Ադանայի վիլայէթում հասնում է 15,000-ի:

Ուրեմն շատ տեղերում համատարած հայկական կոտորածներ. ուրեմն Թիւրքիայում բռնկված հակա-յեղափոխութեան առաջին և գուցէ միակ զոհերը հանդիսանում են հայերը:

Ինչով բացատրել այդ տարօրինակ և ահռելի երևոյթը. ինչով բացատրել, որ Թիւրքիայում նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ ընդհանուր պետական յեղափոխութիւն կամ հակա-յեղափոխութիւն է, մուսուլման—կրօնական կամ թիւրք-ազգայնական մոլեռանդութիւնը բորբոքվում է միայն հայերի և ոչ հրէաների, յոյների կամ այլ քրիստոնեաների դէմ: Ինչու մուսուլմանի, թիւրքի սրի առաջին հարուածը իջնում է անպատճառ հայի գլխին:

Հայկական ջարդերի այդպիսի համատարած բնաւորութիւնը կարելի է բացատրել միայն նրանով, որ նա կանխօրէն մտածված և նախապատրաստված է: Հաւանական է, որ օսմանեան հին ռէժիմի պէտը անմասն չէ կոտորածի կազմակերպութեան մէջ. գուցէ նա իր վրէժն է լուծում այն վիրաւորանքների համար, որ հայ մարդիկ ամեն քայլ հասցնում էին նրան, ծաղրելով սուլթանին, վիրաւորելով նրա ինքնասիրութիւնը, մոռանալով, որ առիւծը, գազանը, եթէ վիրաւորված է շատ թեթև, կարող է կատաղել և իր մի թուրի հարուածով ջնջել, ջարդ ու փշուր անել ամեն բան: Կամ գուցէ թիւրք, մուսուլման ամբոխը, լսելով Թիւրքիայի զանազան անկիւններում հայ խմբերի պարծենկոտ զրոյցները, թէ իրանք առաջ բերեցին յեղափոխութիւնը, տապալեցին խալիֆի ինքնակալութիւնը, լցվեց ատելութեամբ, վրէժխնդրութեամբ, և այսօր, երբ յարմար առիթ է ներկայանում, նա լուծում է իր վրէժը:

Մի խօսքով, այսօր թշուառ, խեղճ, անտէր հայ ժողովուրդը դարձել է առարկայ ամարդի վրէժխնդրութեան, քաւիչ իր չը գործած սխալների:

Ո՞վ պէտք է պաշտպանէ հայ ժողովրդին. ինչ պէտք է անենք, եթէ ջարդերը տարածվեն և ուրիշ վիլայէթներում, ինչ որ հաւանական է, եթէ ամենակտրուկ միջոցներ ձեռք չառնվեն եւրոպական պետութիւնների կողմից, որովհետև Թիւրքիայի խաղաղացումը շատ կասկածելի է:

Ահա ուր հասաւ հայութիւնը XX դարում. նա դարձաւ սպանդանոցի համար նիւթ. նա դատապարտվեց բնաջնջման:

Ո՞վ է մեղաւոր այս ահռելի աղէտի մէջ: Ո՞վ է պաշտպանելու նրան:

Արդէն Վիէննայի թերթերը գուշակում են, որ ըէակցիան եթէ տիրապետէ, քրիստոնեաների՝ այսինքն հայերի ընդհանուր ջարդերը կը վերսկսվեն:

Թշուառ և տարաբաղդ ժողովուրդ, անտէր, անօգնական ժողովուրդ:

Հ. Առաքելեան

ՋԱՐԴԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

Հռօմ, 9 ապրիլի

Ստեֆանին հաղորդում է. «Կ. Պօլսից տեղեկացնում են, որ Մարկիրկանում և Անտիօքում կոտորած տեղի ունեցաւ: Զէյթունում ապստամբութիւն է: Քիւրդերը շարժվում են Հալէպի վրա, ուր դրութիւնը չափազանց լուրջ է: Վալիի իշխանութեան տակ կայ միայն մի բատալիօն: Նա զօրքեր չունի քաղաքում և շրջանում Լուրերս 'նմյած, հալէպում գտնվող բատալիօնի օֆիցէրները, որոնք պատկանում են «Միութիւն և Առաջդիմութիւն» կոմիտէին, հրաժարվել են հպատակվել վալիին: Բէյրութում տիրում է շատ մեծ անհանգստութիւն Մերսինայի, Ադանայի և Ալէքսանդրէտտի կոտորածների պատճառով: Կարգ ու կանոնը առայժմ խախտված չէ»: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 8 ապրիլի

«Կոր. Բիւրօյին» հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ Ադանայի վիլայէթում հայկական կոտորածի զոհերի թիւը, հիւպատոսական հեռագրի համաձայն, հասնում է 15,000 մարդի: Ոչնչացված են ամբողջ գիւղեր»: (Հ. Գ.)

Վիէննայի «Նէօյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէ» լրագիրը ասում է, որ դժուար է երևակայել, որ սուլթանը ներկայումս միջին ճանապարհը ընտրէ: Նա պէտք է վճռականապէս կանգնէ կամ աջակողմեանների և կամ ձախակողմեանների կողմը: Լրագիրը երկիւղ է կրում, որ երիտասարդ-թիւրքերի ամբողջ ձեռնարկած գործը տապալվի, և այն ժամանակ կրօնական ու քաղաքական ըէակցիայի տիրապետութեան շնորհիւ կը վերսկսվեն քրիստոնեաների հալածանքները: Ռուսաստանը, համաձայնութեան մէջ լինելով Անգլիայի հետ, չէ կարող չէզոքութիւն պահպանել: Երիտասարդ-թիւրքերը ներկայ մոմենտում զարթեցնում են այն հարցը՝ թէ ում զօրաբանակն է ուժեղ՝ իրանցը թէ հին ռէժիմինը: Երիտասարդ-թիւրքերի գերազանցութիւնը կայանում է նրանում, որ նրանց կողմն են բոլոր կրթված օֆիցէրները:

ՅՈՒԶՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

Կ. Պօլիս, 9 ապրիլի

Սան Ստեֆանօյում, նախտ-կլուբում, ժողովվեցին պալատի մօտ 100 անդամներ: Եկան նաև փախուստով ազատված Ահմէդ-Րիզան և պալատի փոխ-նախագահ Տալաատը: Կվօրումի բացակայութեան պատճառով պատգամաւորները Ահմէդ-Րիզայի նախագահութեամբ կազմեցին գաղտնի խորհրդակցութիւն, որ քննվեց, սակայն չը լուծվեց սուլթանին գահնկէց անելու հարցը: Վճռվեց այսօր և եթ բոլոր պատգամաւորներին հրաւիրել Սան-Ստեֆանօ, ժամանակաւորապէս պալատի նիստերն այնտեղ կայացնել:

Պատգամաւորների ընդհանուր կարծիքով, սուլթանի գահընկէցութիւնը անխուսափելի է ներկայանում: Ահմէդ-Րիզան յայտնեց, որ սահմանադրութիւնը և նրա պաշտպանութիւնը յանձնված են զօրքին, որին կոմիտէտը ամեն տեսակ լիազօրութիւններ տուել է, սակայն նրա վճռին պէտք է սանկցիա տայ կոմիտէտը, որի գլխաւոր կենտրոնը Սալոնիկումն է: Կոմիտէտի և կառավարութեան բանակցութիւնների մասին Ահմէդ-Րիզան տեղեկութիւն չունի. այսօր նա մեկնում է Սալոնիկ:

Սան-Ստեֆանօյում զօրք քիչ կայ: Գլխաւոր բանակատեղին գտնվում է երեք կիլօմետր հեռու: Բանակները հասնում են մինչև Չաթալջա: Զօրքի թիւը 25,000 մարդի է հասնում: Հաւանական է, որ յարձակումը կը սկսվէ գիշերը: Յամենայն դէպս ուրբաթ օրը ամեն բան պէտք է վերջացած լինի: Երէկ Սան-Ստեֆանօ եկաւ Էնվէր-բէյը, որ կառաջնորդէ առաջաւոր գնդին: Այդտեղ է և հեծելազօրի հրամանատարը: Առաջաւոր զօրագնդի շարքերում օֆիցէրները երրորդ մասն են կազմում:

Պաշտօնապէս հերքվում է այն լուրը, թէ տարաձայնութիւններ են ծագել Սալոնիկի և Ադրիանուպօլսի զօրքերի և Կ. Պօլսի զօրաբանակի միջև: Պաշտօնական հաղորդագրութիւնն ասում է, որ ոչ մի առիթ անհանգստանալու զօրքերի և ազգաբնակութեան համար գոյութիւն չունի. կառավարութիւնը ձեռք է առել պաշտպանութեան բոլոր միջոցները. ոչ ոք չը պէտք է հաւատ ընծայէ չարամիտ և անհիմն լուրերին. ամեն մինը պէտք է զբաղվէ իր գործերով. մամուլը չը պէտք է ստայօդ լուրեր հաղորդէ:

Հալէպից հաղորդում են, որ Պայասի շրջակայքից ապրիլի 7-ին փախած նրանք յարձակվեցին [illegible] վրա, կատարելով սպանութիւններ և կողոպտելով ազգաբնակութեան. յետոյ ներս խուժեցին Անտիօք, ուր դարձեալ սպանութիւններ և կողոպուտներ կատարեցին:

Վերջին 24 ժամվայ ընթացքում ամենուրեք տեղի են ունենում հայկական ջարդեր: Տեղական իշխանութիւնները իրանց տրամադրութեան տակ անհրաժեշտ քանակութեամբ զօրքեր չունեն: Այս րոպէիս Հալէպում հանգիստ է: (Հ. Գ.)

Սալոնիկ, 9 ապրիլի

Երրորդ զօրաբանակի հրամանատար Մահմուդ-Շեվքէտը Մուխթար-փաշայի և ժանդարմերիայի հրամանատար Տալաթ-բէյի ուղեկցութեամբ երէկ երեկոյեան արտակարգ գնացքով մեկնեց բանակատեղին, որ գտնվում է Կ. Պօլսի մօտերը:

Այստեղ կանգնած երկու ականաւորները ծովային մինիստրից հրամանատարեան հնազանդվել իր կարգադրութիւններին: Ականաւորների հրամանատարները պատասխանեցին, որ չեն ճանաչում այժմեան մինիստրին:

(Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 9 ապրիլի

Կոմիտէտի զօրքերը բաւականաչափ առաջացան գիշերը: Գլխաւոր բանակը Չաթալջայից փոխադրվեց Քիւչուկ-Չեկմէջէ: Առաջաւոր գնդերը մօտենում են Բօսֆօրի վրա, Կիլտադըզի ետևը գտնվող Օրթաքօյ գիւղաքաղաքին: Զօրքերը երևացին նաև ասիական կողմում, ուր անցան շոգենաւերով: Կարծում են, որ այսօր պաշարումը կը վերջանայ: Կ. Պօլսում զօրքերին երդւեցնում են, որ կը հնազանդվեն օֆիցէրներին: Սպասում են, որ բոլորն էլ առանց ընդդիմադրութեան կը հնազանդվեն մօտեցող զօրքերին, բացի Ըլդըզը պահպանող վեց բատալիօններից, որոնց տրամադրութիւնը պարզված չէ: Ըլդըզի և կոմիտէի միջև բանակցութիւնները դեռ ևս համաձայնութեան չեն յանգել: Այդ մասին բոլոր լուրերը վաղաժամ

պէտք է համարել։ Ելդըզը աստիճանաբար ընթանում է գիջումների ճանապարհով։ (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 9 ապրիլ

Այսօր ժամը 5 և 40 րօպէին տեղս կը հասնէ երրորդ զօրաբանակի հրամանատար Մահմուդ-Շեվկէտը, որ, ինչպէս ասում են, գալիս է հարցը վերջնականապէս լուծելու համար։ Նա լիազօրված է Սալօնիկի կօմիտէտի կողմից։ Նոր կաբինէտում նա կը ստանձնէ զինուորական մինիստրի պօրտֆէյլը։

Սուլթանի քարտուղարը այսօր ժուռնալիստներին յայտնեց, որ սուլթանը երբեք չէ կամեցել փասել սահմանադրութեան, երկմտում է այն հանգամանքից, թէ ինչն առիթ տուեց զօրքերին մայրաքաղաք մտնել, պատրաստ է ամեն տեսակ համաձայնութիւն կապել։ Քարտուղարը հաւատացրեց, որ սուլթանին գահից հրաժարեցնելու հարցը բոլորովին էլ չէ յարուցվել, սակայն ընդունեց, որ Ելդըզ-Քեօշկում խրարանցում է ընկել։

Կաբինէտը յոյս ունի, որ համաձայնութիւն կը կնքէ կօմիտէտի հետ։ Մինիստրների խորհուրդը խորհրդակցում է առաւօտեան ժամը 11-ից։ Պալատը դատարկ է։ Համարեա բոլոր պատգամաւորները նախագահի հետ մեկնեցին Սան-Ստեֆանօ։ Այնտեղ մեկնեցին նաև շատ սենատօրներ։ Քաղաքը հանգիստ է, բայց անսովոր կերպով կենդանութեան մէջ է։ Փողոցներում շրջում են բազմաթիւ անզէն զինուորներ, որոնք արձակվել են պահեստի համար, մայրաքաղաքի զօրաբանակի թիւը կրճատելու կօմիտէտի պահանջը կատարելու նպատակով։

«Աբդիւլ-Համիդ» յածանաւը մեկնում է Մէրսին։ Մնացած նաւերը գնում են զինուորական վարժութիւնների Մարմարեայ ծովը։ (Հ. Գ.)

ԲՕԼԳԱՐԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Պարիզ, 9 ապրիլ

Ֆալիէրը Ֆէրդինանդ թագաւորին հեռագիր ուղարկեց, շնորհաւորելով թիւրք-բօլգարական բանակցութիւնների բաղդաւոր վախճանը։ Պիշօնը շնորհաւորական հեռագիրներ ուղարկեց Ֆէրդինանդ թագաւորին և մինիստր-նախագահ Մալինօվին։ (Հ. Գ.)

Բէլգրադ, 9 ապրիլ

Արտաքին գործերի մինիստր Միլօվանօվիչը դիմեց Սօֆիայի սերբիական ներկայացուցչին մի հեռագրով, որով հաղորդում է, որ սերբիական թագաւորը Ֆէրդինանդին [illegible] ճանաչվելու [illegible] կողմից սերբ կառավարութիւնը հաստատուն յոյս է տածում, որ երկու եղբայրական սլաւօնական ժողովուրդների յարաբերութիւնները կը զարգանան և կամրանան շահերի լիակատար միացմամբ։ (Հ. Գ.)

Պարիզ, 9 ապրիլ

Հաւասը հաղորդում է, որ Ֆրանսիան Անգլիայի համաձայնութեամբ վճռեց սկզբունքով ճանաչել Բօլգարիայի անկախութիւնը։ Ճանաչումը կախված է մի քանի ձևականութիւններից։ (Հ. Գ.)

Վիէննա, 9 ապրիլ

«Պօլ. Կօր.»-ը հաղորդում է, որ Բօլգարիայի անկախութիւնը ճանաչելու ռուսական նօտան երէկ յանձնվեց Վիէննայի արտաքին գործերի մինիստրութեան։ Ինչպէս յայտնի է, աւստրո-ունգարական կառավարութիւնը հէնց սկզբից կանգնած էր այն տեսակէտի վրա, թէ նա բոլորովին պատրաստ է անկախութիւնը ընդունել, եթէ միջոցներ ձեռք առնվեն ապահովելու արևելեան երկաթուղիների ընկերութեան շահերը. հէնց որ դա լինի, կառավարութիւնը չի յապաղի ընդունել բօլգարական թագաւորութիւնը։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կեօլն, 9 ապրիլ

«Կեօլնիշէ-Ցայտունգին» Տանժէրից հաղորդում են, որ սուլթանի զօրքերը պարտութիւն կրեցին։ Ճակատամարտը տեղի ունեցաւ Ֆէցից տասներկու-ժամեայ հեռաւորութեան վրա։ Սուլթանի երեք միացեալ զօրաբանակները համարեա ոչնչացան։ Զօրքերի մնացորդները վերադարձան Ֆէց առանց թընդանօթների և պատերազմական մթերքների։ Յաղթողների պարագլուխը Մուլէյ-Հաֆիդի նախկին գլխաւոր նեցուկ Բերբերի կաինի (?) որդին է, որ Մուլէյ-Հաֆիդի սուլթան հռչակվելուց հետոյ ապստամբվեց նրա դէմ։ Ֆէցին վտանգ չէ սպառնում։ (Հ. Գ.)

Վիէննա, 9 ապրիլ

Ունգարական մամուլը խստագոյնս յարձակվում է Աւստրիայի վրա այն առիթով, որ աւստրիական կառավարութիւնը չընդունեց կարտէլի բանկեր հիմնելու առաջարկութիւնը։ (Հ. Գ.)

Սերբիայի դրութիւնը սարսափելի է։ Ապստամբված Ալբանիան սպառնում է Պրիշտին, Պրիզրէն, Իպեկ և Միտրօվիցա քաղաքներին։ Հին Սերբիային վտանգ է սպառնում գլխովին ջարդի ենթարկվելու ալբանական զինված ամբոխի կողմից։ Սերբիական կառավարութիւնը տեղեկացրեց պետութիւնների ներկայացուցիչներին, որ «ծայրայեղ անհրաժեշտութիւնը» դրդում է նրան իր սահմանների պաշտպանութեան համար ուղարկել Վրանիէի և Դրինի մէջ բանակ դրած նիշեան ամբողջ զօրաբանակը Նօվօ-Բազարի սանջակի սահմանը։ («Р. У.»)

Գանձակ, 9 ապրիլ

Ամսիս 8-ին, երեկոյեան ժամը 10-ին, անյայտ մարդիկ դուրս են կանչում Արշակ Վարդապետեանին իր բնակարանից և ատրճանակի հինգ հարուածով տեղն ու տեղը մահացնում են նրան ու անյայտանում։

Սպանութեան շարժառիթների մանրամասնութիւնները պակասում են. կասկածանքով բռնված է միմիայն մի հոգի, որ անցնելիս է եղել փողոցով։ Սարգօ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

«Слово» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հետևեալ կերպով է լուսաբանում յեղաշրջումը.

«Կատարված յեղաշրջման շարժառիթները շատ են։ Բայց գլխաւորը այն դժգոհութիւնն է, որ տածում են մահմեդականներից շատերը դէպի այնպիսի եւրօպական նորմուծութիւնները, ինչպէս, օրինակ, կանանց ակումբները և կանանց էմանսիպացիայի այլ և այլ արտայայտութիւնները, մուսուլման-օֆիցերների մտերմութիւնը եւրօպացիների հետ, նոր մտածողութեան ներկայացուցիչների չափից դուրս յարգանքը դէպի ուրիշ կրօններ և այլն։

«Որոշ դեր խաղաց պանիսլամիզմի գաղափարը։

«Շարժման ղեկավարները հին ռեժիմի կողմնակիցներն էին, որոնք անցեալ տարվայ յուլիսեան յեղափոխութիւնից յետոյ կորցրին թէ իրանց ազդեցութիւնը և թէ իրանց հարստութեան աղբիւրները։ Նրանց նպաստեցին նոր կարգերից վնասված, դժգոհ պաշտօնեաները, իսկ հարուածը ուղ[illegible] Հարկ չը կայ [illegible] գլխաւոր վնասվողը սուլթանն էր և ուրեմն, թղթակցի կարծիքով, յեղաշրջման կազմակերպողն էլ եղել է հէնց սուլթանը։ Այդ [illegible] ընդհանրացած կարծիք է։

«Русское Слово» լրագիրը հետևեալ կերպով է լուսաբանում Կ. Պօլսի վերջին դէպքերը.

«Սուլթան Աբդիւլ-Համիդը հաստատ կերպով վճռել էր ձեռքից բաց չը թողնել յարմար առիթը՝ յուլիսի 11-ի վրէժը լուծելու համար։ Ըստ երևոյթին, Աբդիւլ-Համիդի ակտիվ ասպարէզ գալուն առիթ ծառայեց այն հանգամանքը, որ նոր զինուորական մինիստրը պատրաստութիւններ էր տեսնում մաքրել Ելդըզ-Քեօշկը զօրանոցները այն վերջին զօրագնդերից, որոնք դեռ մնացել էին այնտեղ (երիտասարդ-թիւրքերը մտադրութիւն ունէին սուլթանի համար թողնել միայն պալատական գրենադէրների մի վաշտ)։ Դեռ ապստամբութիւնից մի քանի օր առաջ, մարտի 31-ին, անհանգստացած սուլթանը մարդ ուղարկեց զինուորական մինիստրի մօտ՝ իմանալու թէ Ելդըզի բերդապահ զօրքը հեռացնելու պատրաստութիւնների միտքն ինչ է, բայց, ինչպէս երևում է, պատասխան չը ստացաւ։

«Ելդըզի խաչական ոյժը ոչնչացնելու քայլերը ստիպեցին սուլթանին վաղուց պատրաստվող հակայեղափոխութեան նշանը տալու։ Աբդիւլ-Համիդի գործելու բոլոր եղանակները ոչ մի կասկած չեն թողնում, որ մարտի 31-ի դէպքերը տեղի ունեցան նրա գիտութեամբ և համաձայնութեամբ, և որ ահրարների ազատամիտ կուսակցութիւնը և մահմեդական դաշնակցութիւնը հասարակ խաղալիքներ էին նրա ձեռքում։ Հիլմի-փաշայի մինիստրութեան հրաժարականն իսկոյն և եթ ընդունվեց, և նոր մինիստրութիւնը համարեա բացառապէս բաղկացած է սուլթանի հին ծառաներից, որոնք չեն պատկանում ոչ մի քաղաքական կուսակցութեան։ Ապստամբ զօրագնդերին անյապաղ ներումն շնորհվեց, չը նայելով որ ապստամբները կատարել են մի շարք քրէական ծանր յանցանքներ, մինչև անգամ մինիստրի սպանութիւն։ Զինուորների հակասահմանադրական պահանջը Այա-Սօֆիայի հրապարակի վրա, թէ պարլամենտի օրէնսդրական իշխանութիւնը պէտք է սահմանափակվի շարիաթի օրէնքներով, նոյնպէս անյապաղ ընդունվեց սուլթանի իրադէով։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թէհրան, 9 ապրիլ

Անգլիական դեսպանին և ռուսաց հաւատարմատարին շահը կընդունէ վաղը։

Այսօր Թաւրիզում անջումանը շնորհակալութիւն յայտնեց անգլիական և ռուսաց հիւպատոսարաններին՝ հաշտեցնելու համար։ Հիւպատոսարաններին սպառնացող վտանգը այժմ հեռացված է համարվում։

Անգլիական փոխ-հիւպատոսը և ռուսաց ներկայացուցիչը մեկնեցին Վասմինջ ուտեստի մթերքներ ներմուծելու վերաբերեալ Էյն-ուդ-Դօվլէի հետ խօսակցելու համար։

Տեղի ունեցաւ ամերիկական միսիօնար Բասկէրվիլի թաղումը։ Հանգուցեալին թաղեցին զինուորական պատիւներով։ Ներկայ էր ամբողջ հիւպատոսարանական մարմինը։

Թէհրանում, շնորհիւ ռուսաց և բրիտանական միսսիաների արած քայլերի, եւրօպացիներին սպառնացող վտանգը վերացված է, բայց չէ վերջացած բոլորովին։ Նկատի առնելով պարսիկների դանդաղկոտութիւնը, այն վեց օրը, որ թոյլ է տուել շահը հաշտվելու համար, կարող է քիչ լինել բանակցութիւնների և մթերքների փոխադրութեան գործում։

Նացիօնալիստների և շահի զօրքերի երէկվայ կռիւը նացիօնալիստների համար աջող չէր։ Նրանք կորցրին 60 սպանված և 100 վիրաւոր։ Շահի զօրքերի կորուստները նոյնպէս նշանաւոր են։ (Հ. Գ.)

Թաւրիզ, 9 ապրիլ

Էյն-ուդ-Դօվլէի բանակը գնացած ռուսաց վաճառականական աւագը և անգլիական փոխ-հիւպատոսը տեղեկութիւն բերին, որ գլխաւոր հրամանատարը ոչ մի հրաման չէ ստացել շահից հաշտութեան և Թաւրիզ մթերքներ ուղարկելու վերաբերութեամբ։

Այսօր կառավարչական ձիաւորները սկսեցին կրակել քաղաքի վրա Խատիբ քաղաքամասի կողմից։ Դրութիւնը վերստին դարձաւ չափազանց վտանգաւոր հիւպատոսների և օտարազգիների համար։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 9 ապրիլ

Գրէյը, համայնքների պալատում պատասխանելով Պարսկաստանի դրութեան վերաբերեալ ուղղված հարցապնդումներին, ասաց. «Իրերի այժմեան դրութեանը վերջ դնելու միակ ճանապարհը շահի համար հանդիսանում է բարենորոգումներ մտցնելը, այն խորհրդատուներին հեռացնելը, որոնք թէ [illegible] էին և թէ [illegible] գումարելը։

«Թէհրանի ռուսաց և բրիտանական ներկայացուցիչները միասին ամենայուրջ առաջադրութիւններ արին շահին։

«Թաւրիզն այն միակ տեղն է, ուր դրութիւնը հանդիսանում է կրիտիքական, և այն դէպքում, եթէ բանակցութիւնները հաշտութեան ժամանակ անհետևանք լինեն, ռուս կառավարութիւնը, որ մեն-մենակ կարող է այնտեղ ակտիվ կերպով հանդէս գալ, ձեռք կառնէ այնպիսի միջոցներ, որոնք կապահովեն ուտեստի մթերքների առաքումը քաղաք և այնտեղ ապրող եւրօպացիների անվտանգ դրութիւնը»։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 9 ապրիլ

Անգլիական դեսպանը և ռուսաց հաւատարմատարը այսօր ունկնդրութեան ընդունվեցին շահից և յանձնեցին նրանց իրանց կառավարութիւնների առաջարկութիւնները։ Շահը ուշադրութեամբ լսեց նրանց և խոստացաւ պատասխանել մի քանի օրից յետոյ։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 4 ապրիլ

Այսօր ռուսական դեսպանատունից և ռուսական ֆինանսական գործակալ Օստրօգրադսկին և բանկի դիրեկտոր Իկզեմպլեարօվը հեռագրական յարաբերութեան մէջ են Թաւրիզի ռուսաց հիւպատոս Միլլէրի հետ։ Պատճառը հետևեալն է։

Թաւրիզի անջումանը Թաւրիզի մաքսատնից պահանջում է 50,000 թուման։ Մաքսատունը առ ձեռն դրամ ներկայումս ունի միայն 27,000 թուման, որը պահվում է ռուսաց բանկի տեղական բաժանմունքում։

Հետևաբար անջումանի ներկայացուցիչները պահանջում են 27,000 թումանի չէկ տալ բանկի անունով, հակառակ դէպքում նրանք սպառնում են զինված ոյժով խլել այդ գումարը բանկից։

Անջումանի այդ դիտաւորութեան մասին բելգիահպատակ մաքսատան պաշտօնեաները տեղեկութիւն տուին բանկին, իսկ իրանք երկիւղ կրելով բռնութիւններից՝ բաստ նստեցին ռուսական հիւպատոսարանում։

Դեսպանին փոխարինող Սաբլինը հրամայեց հիւպատոս Միլլէրին եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել արգելելու այդ քայլը և հարկաւոր դէպքում նոյնիսկ բանկի դրամարկղը փոխադրել հիւպատոսարանի շէնքը։

Կարծում են սակայն, որ մինչև այժմ Ռուսաստանի նկատմամբ իրան կորրեկտ պահող անջումանը կը խուսափի հակառակվել ռուսական հիւպատոսին։ («Р. Сп.»)

Նիշաբուր, 18 մարտի

Մարտի 18-ին, երեկոյեան ժամը 4-ին տեղիս Արք կոչված լայնարձակ փողոցում ժողովվեցին Նիշաբուրից և շրջակայ բոլոր գիւղերից պարսիկ ժողովրդի խուռն բազմութիւն և քաղաքի փոքրաթիւ սարվազները (թւով 15—20 հոգի), նաև զանազան հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ՝ Խօրասանի ընդհ. նահանգապետ Նայիր-ուդ-Դօվլէին ընդունելու համար։

Կառավարութեան կողմից ներկայացուցիչներ ուղարկել էին և ուրիշ քաղաքներ, օրինակ՝ Մէշէդը, Ղօչանը և այլն։ Կառքով ընդառաջ էին գնացել մինչև Աշկաբադը Քօհնան—որը գտնվում է քաղաքիցս 7—8 վերստ հեռաւորութեան վրա—Խազան-ուլ-Մուլքը (դատաւոր), իր որդին, Հաջի Րէիսը Թուջջարը, Դաւամ-իսլամը, հոգևորականութեան ձայնաւորները, նաև տեղիս հայերի վաճառականապետը և ուրիշ հայ գրասենեակների ներկայացուցիչները։

Աշկաբադը-Քօհնա այգում, ինչպէս պատմում են, նախքան պարսիկների ներկայացուցիչներին և կրօնաւորներին ընդունելը, հայերին է ընդունել իրան մօտ և չափազանց գովելի վերաբերմունք է ցոյց տուել։

— Դուք ի զուր էք նեղութիւն կրել և այս փոշոտ ճամփին եկել ինձ դիմաւորելու,—ասել է Նայիր-ուդ-Դօվլէն,—ես հէնց գալիս էի քաղաք. ուստի չափազանց շնորհակալ եմ ձեր այդ խոհեմ քայլից։

Նայիր-ուդ-Դօվլէի կառքը մտեցաւ Արքին ժամը 5-ին, շրջապատված յայտնի ռէակցիօն զարադաղցի Րահիմ-խանի ձիաւորներով։ Օդը թնդաց կեցցէներով, և ժողովուրդը ամբողջովին ողջունում էր նոր նահանգապետին, իսկ ինքը Նայիր-ուդ-Դօվլէն գոհունակութիւն յայտնելով խուռն բազմութեան, դարձեալ Րահիմ-խանի ձիաւորներով շրջապատված, Խազան-ուլ-Մուլքի հետ միասին մեկնեց դէպի իր սեփական այգին։

19 մարտի

Շնորհիւ Նայիր-ուդ-Դօվլէի գալստեան, քաղաքում ամենուրեք հանգստութիւն է տիրում, և մի քանի նշանաւոր փողոցներ, որտեղով որ նահանգապետը պիտի անցնէ, զարդարված են զանազան գորգերով և բաւականաչափ մաքուր սրբված։

Այսօր այստեղի ժողովրդի մեծերը և կրօնաւորները Նայիր-ուդ-Դօվլէին ներկայացրել են մի շատ համեստ զեկուցում, որը առաջ ենք բերում կրճատումներով. «Ձերդ պայծառափայլութիւն. ուղիղ երեք տարուց աւելի է անցել այն օրից, երբ «սահմանադրութիւն», «ազատութիւն» բառերը, և այն օրվանից մինչև այսօր ամբողջ Պարսկաստանը գտնվում է փոթորկալի դրութեան մէջ և փոթորիկը գնալով աւելի սուր կերպարանք է ստանում, և Պարսկաստանում ժողովրդի կեանքը աւել ու պակաս չափով դուրս է նետվել իր բնական պայմաններից։ Այժմ դուք ի հարկէ վերադառնում էք մայրաքաղաքից զլահաւորված արքայական լիակատար վստահութեամբ, և մենք, որպէս Խօրասանի շարժումներին չը մասնակցած մի ժողովուրդ, մեծ յոյս ենք տածում, որ դուք ձեր կառավարչութեան ժամանակամիջոցում խաղաղութիւն կը ստեղծէք ամբողջ Խօրասանում։ Այժմ մեր դժբաղդ երկիրը ամբողջովին ներկայացնում է մի շատ անմխիթար դրութիւն, ընդհանուր ժողովրդի հանգստութեան բացակայութեան պատճառով, սակայն մենք այստեղում ապրողներս շատ լաւ իմանալով իրականութեանը չը համապատասխանող այդ շարժումների արժէքը՝ երբեք մասնակցութիւն չենք ցոյց տուել և մտադիր էլ չենք մասնակցելու անջումանական գործին։ Ուստի մենք ցանկանում ենք ձեր [illegible] կեանքին լիակատար առողջութիւն և անփորձութիւն, Խօրասանի մի քանի քաղաքներում ըմբոստացած ժողովրդին խաղաղեցնելու գործում»։

Այստեղում գտնվող հայերի դրութիւնը մի քանի ժամանակ խառնիճաղանճ դրութեան մէջ էր գտնվում, փանատիկոս ժողովրդի կողմից ծեծել, հայհոյել և նման շատ դէպքեր չարունակ պատահում էին։ Եւ այդ առիթով տեղիս բոլոր ռուսահպատակ վաճառականների պ. վաճառականապետը մի խնդրագրով դիմել էր Մէշէդ ռուսաց հիւպատոս Յ. Մ. Դաբիժինին, որպէսզի միջոցներ ձեռք առնէ՝ տեղիս վաճառականների կեանքի և գոյքի վիճակը բարւոքելու համար։

Այդ պատճառով պ. հիւպատոսը մի գրութեամբ դիմել էր տեղիս դատաւոր Խազան-ուլ-Մուլքին, պահանջելով անպայման, որ ռուսահպատակ վաճառականների շահերին, կեանքին ու գոյքին ապահովութիւն տրվի, իսկ, եթէ չը համաձայնվի տալ, այդ դէպքում թող դատաւորը գրաւոր կերպով պատասխանէ։

Այսօր երեկոյեան ժամը մօտ 5-ին, տեղիս ռուսահպատակները պ. վաճառականապետի հետ միասին այցելեցին նոր նահանգապետ Նայիր-ուդ-Դօվլէին՝ ներկայացնելով Մէշէդի ռուսաց հիւպատոսի գրած պարսկերէն նամակը։ Ինչպէս լսում ենք, նահանգապետը պատասխանել է, որ «այստեղ ձեզ ոչինչ չի պատահի, բոլորովին միամտացէք, իսկ նամակին ես անպատճառ գրաւոր կերպով կը պատասխանեմ»։

20 մարտի

Այսօր Նիշաբուրի շրջակայ բոլոր գիւղերից բազմաթիւ մարդիկ են թափվել քաղաք. ցանկանում էին ներկայանալ Նայիր-ուդ-Դօվլէին և յայտնել իրանց կեղեքող հարկահանների անգութ շահատակութիւնների մասին... Սակայն, ինչպէս ասում են, Խազան-ուլ-Մուլքը անյարմար գտնելով նրանց ներկայանալը՝ թոյլ չէ տուել, ասելով որ՝ ով ինչ ցանկանում է, կարող է խնդրագրով յայտնել իր ցանկացածը։ Եւ այդպէս էլ եղաւ. այսօր մօտ 300-ի չափ խնդիրքներ են ներկայացրել Նայիր-ուդ-Դօվլէին։

21 մարտի

Երեկոյեան լսվում էր, որ Նայիր-ուդ-Դօվլէն այսօր առաւօտեան պէտք է ճանապարհվի Մէշէդ, այնպէս որ կէսօրվայ ճաշը պէտք է լինէր Խասրովաբադում։ Սակայն երէկվայ ընդունած խնդիրքների պատճառով այսօրվայ ճանապարհվելու մտադրութիւնը յետաձգվեց։ Այժմ նահանգապետը, ինչպէս լսում ենք, զբաղված է այդ խնդիրքներին պատասխանելու համար։ Նայիր-ուդ-Դօվլէի հետը եկած զօրքի թիւը հասնում է մօտաւորապէս 300 հոգու, որոնցից 50-ը Րահիմ խանի ձիաւորներից են... Իքս

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Էրզրում, 2 ապրիլ

Լրագրներից ինչպէս ձեզ յայտնի է, Պօլսոյ դաշնակցականները միտինգ մը կազմակերպած են Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ գաւիթին մէջ, նախագահութեամբ պ. Գրիգոր Զօհրապի. այս ցոյցի և բանախօսութիւնների ընդհանուր միտքը զինուորագրութեան համար էր, այն է՝ զինուորական տուրք չտալ, այլ զինուորագրուիլ. ազդու ճառախօսութիւններից յետոյ որոշվել է, յանուն ազատ-սահմանադրութեան քրիստոնէից զինուորագրութիւնը անյապաղ սկսուի, զինուորական տուրքերը չգանձուի, որովհետև ժողովուրդը խիստ թշուառ է և սովից տառապում է. «մենք դրամական փոխարինութեամբ չենք ուզում կոյր գործիք լինել, այլ զինուորագրութեամբ, մեր արեան գնով կուզենք պաշտպանել մեր ընդհանուր հայրենիքը», այս միտինգի որոշումները թեղքիրէով ծանուցված է կառավարութեան և օսմ. խորհրդարանին։

Զինուորագրութեան խնդիրը շատ տխուր տպաւորութիւն թողեց, ամեն տեղ տրտունջներ լսվում էր—«այս սղութեան հացի փարա շատ կրցինք վաստկել, հիմի ալ դէ[illegible] խնդրոյն առթիւ. շատ հակասող լուրեր սկսան շրջիլ. շաբաթ օրը (ապրիլ 4-ին), զինուորագրութեան խնդրոյն առթիւ ցոյց մը պիտի կազմուէր. սակայն, ինչպէս տեղացիք ասում են՝ «ուրբաթը շուտ եկաւ՝ քան շաբաթ» որովհետև ցոյցը տեղի ունեցաւ ուրբաթ, (ապրիլ 3-ին), որոյ նկարագրութիւնը անշուշտ կը տամ։

3 ապրիլ

Առաւօտեան շատ վաղ կայծակի արագութեամբ լուր տարածուեց քաղաքում՝ թէ խորհրդարանը փակուած է, թէ Պօլսում մեծ խռովութիւններ են տեղի ունեցել, և իբր թէ 1—2 երեսփոխաններ, Նազիմ փաշա և խորհրդարանի նախագահ Ահմէդ Րիզա, սպանվել են և, Սելանիկի 2-րդ և 3-րդ զօրաբանակները կարշաւեն Պօլսոյ վրայ. շուկաներում ամեն տեղ խումբ-խումբ «քըրըր-փըրըր»-ներ սկսուած էր. խիստ ճըշող ու տխուր տպաւորութիւն թողին յիշեալ լուրերը և ընդհանուր յուզմունք և ռէակցիայի շարժման երկիւղ տիրեց... Շատ վախկոտներ սկսեցին բանդագուշանքներ անել թէ՝ երկիւղ կայ... Թուրքերը ծուռ աչքերով են նայում, պէտք է... 95-ի սև օրերը կրկնուին, տները փակուին և այլն և այլն, և տարածվեց չափազանցրած սուտ լուրեր... Օսմ. «Միութեան և Յառաջդիմութեան» կօմիտէի կողմից պատերին կըպցըրած էր յայտարարութիւն, որով պարզվեց՝ որ վարչապետը և կաբինէտը փոխվել է, խորհրդարանը ցրուած է և, Սելանիկի 2-րդ և 3-րդ զօրաբանակները Պօլսոյ վրայ են քալեր և այլն. առ այս բոլոր օսմանցիներին հրաւիրում էին Սերային առջև ժամը 7-ին հաւաքուել միտինգ մը կազմելու, որպէսզի էրզրումցիներիս ազատական բողոքը հեռագրենք Պօլիս մեր միացած բողոքներով։ Ժամը 4-ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական կօմիտէի կողմից պատերին կըպցըրին թռուցիկներ, որով հայ հասարակութեան ազդարարւում էր, որ պէտք է մինչև ժամը 6-ը խանութները փակել և հաւաքուել եկեղեցւոյ գաւիթը, որպէսզի մենք ևս մասնակցենք ընդհանուր ցոյցին, որովհետև ձեռք բերուած ազատութիւնը խափանելու փորձեր են լինում մութ ոյժերի կողմից և այլն. տխուր խոհերի ճընշիչ ազդեցութեան տակ առաջնորդարանի առջև կանգնած էինք. լսուեց մուզիկայի ախորժալուր ձայն, դիմացի շուկայից զինուորական երաժշտախումբը շրջապատուած անհագին բազմութեամբ, ազատութեան քայլե[illegible]—«Տուր ձեռքդ եղբայր, ժամ է շարժուե[illegible]» երգի եղանակ հնչեցնելով... «Եաշասըն հիւրրիյեթ, եաշասըն գանունի էսասի, եաշասըն մէ[illegible]լիսի մապուսանի» և այլ շատ ազատասիրական խօսքեր գոռալով... ծածանե

նում էին ազատութեան դրօշակները. Նրանք ի պատիւ հայոց առաջնորդարանի առջև կանգ առան և ոգևորիչ ցոյցեր արին ու շարունակեցին իրենց ճամբան դէպի Սերայ. Նրանց անմիջապէս յետոյ՝ նոյնպէս մեծ բազմութեամբ շրջապատուած ուրիշ զինուորական երաժշտախումբ մը նուագելով օսմանեան մարշ մը, կանգ առան առաջնորդարանի առջև, որ նոյնպէս ոգևորիչ համակրական ցոյցեր արին և «եաշասուն հիւրիէթ, միւսէվէտ, ախվէտ, էտէլէթ» գոռալով և ազատութեան դրօշակները ծածանեցնելով շարժուեցին յառաջ դէպի Սերայ:

Եկեղեցւոյ զանգակները անմիջապէս սկսեցին հնչել, որով հրաւիրվում էր համախմբուել եկեղեցւոյ գաւիթը, ուրկէից մասնակցէին մեծ ցոյցին. չնայելով որ ամբողջ օրը անընդհատ անձրև ու ձիւն կը տեղար, սակայն ազատութեան զանգերի ղօղանջը հայ հասարակութեան բոլոր խաւերին այնքան էր ազդել, որ ամենքը շտապեցին ներկայ լինել պատմական այս ընդհանուր խիստ մեծ ցոյցին և իսկոյն ահագին բազմութիւն մը համախմբուած էր. խօսեց պ. Երուանդ Թամարեան, մօտաւորապէս հետևեալ բովանդակութեամբ. «Քաղաքացիներ. ինչպէս ձեզ յայտնի է, Կ. Պօլսում խռովութիւններ են տեղի ունեցել, մինչև անգամ ինչպէս ձեզ յայտնի է՝ իբր թէ 1—2 անձինք են սպանված, ինչպէս և Նազըմ փաշա (այս ընտրուած էր արդարութեան և կրօնից մինիստր). ուժ օր առաջ էլ ինչպէս գրուած էր լրագրերում «Սերվեթ» լրագրի խմբագիրը սպանուած էր, որ աւելի ձախակողմեան կուսակցութեան էր պատկանում, մինիստրութիւնը տապալուած է և նոր դահլիճ է կազմուած, վարչապետութիւնը Թէվֆիք փաշային է յանձնուած, իբր թէ խորհրդարանը ցրուած է, և Բ.-րդ, Գ-րդ Սելանիկի զօրաբանակները Պօլսոյ վրայ քալեր են» և այլն, և այլն:

Ահագին բազմութիւնը հետևեց դրօշակակիրներին, երբ Սերային մօտեցան, սկսեցին երգել Թուրքաց «Վեթէն մարշին» և այլ ազգային երգեր ու այլ և այլ կեցցէ-ների աղաղակներով հասանք նշանակուած վայրը—Սերայը՝ որ արդէն լցուած էր 10—15 հազարնոց մեծ բազմութիւն մը. Սերայի ձախակողմեան դրան բարձր տեղ կանգնած էին նշանաւոր անձինք և բանախօսներ. սպիտակ փաթոցաւոր մօլլա մը չոր-ցամաք արտասանութեամբ կարդում էր մի ինչ-որ Թուղթ, արաբերէն և ֆարսերէն խրթին գրական թաղախաղ մը միայն էր կազմում, որ հազիւ թէ մէկ քանի անհատներ կարողանային բան հասկնալ. ինչ և է՝ դրանից յետոյ նորից բանախօսեց Երուանդ Թամարեան, իսկ նրա իւրաքանչիւր նախադասութիւնը պարբերաբար թարգմանում էր պ. Սերոբ Ալերցեան. պ. Թամարեան մօտաւորապէս հետևեալ ձևով խօսեց. «Ո՜վ հայրենիքի եղբայրներ. այսօր երկրումս ամբողջ հայ հասարակութիւնը միանում է այս մեծ ցոյցին և պատրաստ է ձեր հետ միասին պաշտպան կանգնել ազատութեան, որ անհամար նահատակների արեամբ է ձեռք բերուած և, երբեք չպիտի թոյլ տանք, որ մութ ոյժերը կարողանան խափանել մեր սիրելի հայրենիքի ազատութիւնը, որպէսզի նախկին ատելի ռէժիմը նորից չհաստատուի. ուստի օսմանեան երկրների բոլոր ազգութիւններ միացած, ձեռք-ձեռքի տուած պարտաւոր ենք պաշտպանել մեր ընդհանուր ազատութիւնը և մեր նուիրական իրաւունքները, որովհետև միայն եղբայրութեամբ և ընդհանուր համերաշխ գործունէութեամբ պիտի կարենանք պաշտպանել ներքին և արտաքին թշնամիներից. ուրեմն կեցցէ ազգերի եղբայրութիւնը»: «Կեցցէ» գոռում էր ահագին բազմութիւնը, «Կեցցէ օսմ. բանակը, որ սահմանադրութեան պաշտպան է կանգնած, կեցցէ, կեցցէ մեր ընդհ. հայրենիքի ազատութիւնը, կեցցէ»... Այսպէս կեցցէները շարունակւում էին և մէջ ընդ մէջ նուագում էր զինուորական երաժշտախումբը ու հետզհետէ ուրախ տպաւորութեան էր փոխւում ընդհ. տխուր տպաւորութիւնը...

Նաև խօսեց մի զինուորական, որ ազդու ճշտերով դրուատեց ազատասիրութեան վեհ գաղափարը, կոչ արաւ պատրաստ մնալ ազատութեան թշնամիներին դէմ կռիւ մղելու և սահմանադրութիւնը հաստատ պահելու համար. խրախուսեց որ՝ չվախենալ մութ ոյժերից, և այս միտինգում առաջարկում ենք այս բանաձևը (ցոյց տալով ձեռքի թուղթը) ընդունել. ահա թէ ինչ է պարունակում, ահա նրա համառօտութիւնը. «Մենք բոլոր Էրզրումցի օսմանցիներս 10 հազարից աւելի բազմութեամբ միտինգում վճռեցինք պաշտպան կանգնել մեր ազատութեան, որ հարիւր հազարաւոր զոհերով ձեռք բերուած է, այն ազատութեան, որ մեր հայրերի, նախահայրերի և արեան գնով նուիրագործուած է. ուրեմն պահանջում ենք ընդհ. Թիւրքիոյ ազատ-սահմանադրութիւնը և օսմ. խորհրդարանը անխախտ մնալ և ժողովրդական գերագոյն կամքը թագաւորէ. ուստի՝ մեր բաղձանաց համաձայն սպասում ենք պատասխանի»: Միահամուռ աղաղակներով և ծափերով ընդունուեց. դարձեալ անվերջ սկսան գոռալ—կեցցէ ազատութիւն, արդարութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն. կեցցէ օսմ. սահմանադրութիւն և խորհրդարանը և այլն և այլն. և հսկայ բազմութիւնը շարժվեց. հիւսիսային դռնից 1-ին զինուորական երաժշտախումբը գնաց, որոնց հետևեց ահագին բազմութիւն, իսկ հարաւային դռնից 2-րդ զինուորական երաժշտախումբը գնաց, որոնց հետևեց նոյնպէս մեծ բազմութիւն. Նրանք նուագելով և ազատասիրական ցոյցերով դարձեալ եկան հայոց առաջնորդարանի առջև, ինչպէս և Սանասարեան դպրոցի առջև կանգնելով՝ համակրութիւն ցոյց տուին. Նոյնպէս Ռուսիոյ և Անգլիոյ դեսպանատանց առջև ցոյցեր տեղի ունեցան և շրջեցին քաղաքի գլխաւոր փողոցները:

Շաւարշ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՂՆՈՒ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԾԽԱԿԱՆՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի, ապրիլ 5-ին, կայացաւ Մողնու ծխականների ընդհանուր ժողովը, որ միաձայն նախագահ ընտրեց պ. Հ. Առաքելեանին:

Գործակալ քահանայի և Գայիանեան դպրոցի հոգաբարձութեան զեկուցումներից յայտնվեց, որ ժողովը գումարվել է ընտրելու համար հոգաբարձութեան մի անդամ, 4 փոխ-անդամ և Մողնու եկեղեցու համար նոր երեսփոխան, ի տեղի հրաժարական տուած երեսփոխան պ. Բաբաջան Տէր-Յակովբեանի:

Ի նկատի ունենալով, որ գործակալի գրութեան մէջ չէր բացատրված երեսփոխան Տէր-Յակովբեանի հրաժարման պատճառները, ժողովը ցանկութիւն յայտնեց իմանալ այդ պատճառները: Ծխական երգեցիկ-հաւատարմատար կ. Եազուբեան յայտնեց, որ թէ երեսփոխան Տէր-Յակովբեանը և թէ թեմական հոգևոր իշխանութիւնը սխալ են գործել և հակառակ կանոնների: Երեսփոխանը, ծխական ժողովրդի ընտրեալ լինելով, պարտաւոր է իր հրաժարականը մատուցանել ընդհանուր ժողովին, իսկ առաջնորդը իրաւունք ունի միայն հաստատել կամ չը հաստատել ծխական ժողովի այս կամ այն որոշումը և ընտրութիւնը, և ոչ ինքն անմիջապէս ընդունել երեսփոխանի հրաժարականը, մանաւանդ եթէ նա պայմանական է և պատճառաբանեալ, և կարգադրել նոր ընտրութիւն կատարել:

Երեսփոխան Տէր-Յակովբեանի բանաւոր զեկուցումից երևաց, որ նա ստիպված է եղել հրաժարական տալ մի քանի քահանաների գործողութիւնների պատճառով, որոնց դէմ մի քանի մեզադրական կէտերով պատճառաբանված զեկուցագիր է ներկայացրել առաջնորդին, բայց վերջինս, փոխանակ քննելու գործը, ընդունել է հրաժարականը:

Ընդհանուր ժողովը, լսելով այս ամենը, գտաւ, որ թեմական իշխանութիւնը պարտաւոր էր ծխական ժողովին ուղարկել երեսփոխի պատճառաբանեալ հրաժարագիրը, ուստի և որոշեց՝ յետաձգել երեսփոխի ընտրութիւնը, խնդրել սրբազան առաջնորդից տալ հրաժարագրի պատճէնը, ընտրել մի քննիչ մասնաժողով, որին յանձնել քննել երեսփոխի՝ մի քանի քահանաների վրա բարձած մեղադրանքի գործը և զեկուցագիր բերել ընդհանուր ժողովին երկու շաբաթից յետոյ: Այդ մասնաժողովի անդամներ ընտրվեցին Կ. Եազուբեան, Յ. Յովհաննիսեան, Ե. Իսահակեան:

Ապա ժողովը անցաւ ընտրութիւններին: Գաղտնի քուէարկութեամբ հոգաբարձութեան անդամ ընտրվեց պ. Ս. Կիւլբէնկեան, իսկ փոխ-անդամներ ընտրվեցին պ.պ. Յովակիմ Յովհաննիսեան, Արամ Նազարէթեան, Համբերձ Վահանեան և Ռուբէն Մէլիք-Ադամեան: Վերջինս պ. Զաք. Կաճկաճեանի հետ ստացել էր հաւասար քուէ (31 քուէ), ուստի վիճակ ձգելով վիճակն իրան ընկաւ: Որոշվեց խնդրել առաջնորդին օրինականացնել փոխ-անդամների ընտրութիւնը, առաջարկելով տեղապահի հաստատութեան, ի նկատի ունենալով որ Փոխարքայի ժամանակաւոր կանոնների մէջ փոխանդամի մասին լռութիւն է պահպանված:

Ժողովը փակվեց ժամը 7 և կէսին, 2 շաբաթից յետոյ գումարվելու պայմանով:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նոր-Բայազէտ, 5 ապրիլ

Անցեալ ամսի 10-ին դումայում ի միջի այլոց դրված էր նաև Գալկինի լապտերներ ձեռք բերելու հարցը: Քաղաքային աւագ պ. Ստ. Բատիկեան, զեկուցելով ժողովին այդ մասին, հարցրեց ժողովի տրամադրութիւնը, թէ արդեօք վերջինս ինչ կերպ կընդունէր այդ հարցը—գնե՞լ քաղաքի համար Գալկինի լապտերներ թէ ոչ: Ձայնաւորների մեծամասնութիւնը հաւանութիւն տալով այդ հարցին՝ որոշվեց գնել 5 հատ Գալկինի լապտերներ, յանձնարարելով քաղ. աւագին տեղեկութիւն հաւաքել գների մասին թէ գործարաններից կամ խանութներից և թէ Երևանի քաղ. վարչութիւնից, որտեղ Գալկինի լապտերները փոխարինելով էլեքտրական լուսաւորութեամբ՝ Գալկինի հին լապտերները ծախում են շատ էժան գներով—150 րուբլով: Այնպէս որ այդ գործի առիթով որոշվեց 1000 րուբլի գումարի հասցնել մեր քաղաքի լուսաւորութեան ծախքը, որի համար տարեկան ունի 500 րուբլի: Փակագծում յիշենք, որ այդ օրը գումայում բաւական թւով յաղներ կային ինտելիգենտ դասակարգից. պ. Յ. Իւսուֆեան, խօսք խնդրելով ժողովի նախագահից, հակառակ կարծիք յայտնեց Գալկինի լապտերների գնման դէմ. Նա ասաց, որ քաղաքն, աղքատ է անկարելի է ծանրաբեռնել ժողովուրդը. կամ թէ նախ և առաջ պէտք է վարչութիւնը հոգ տանի քաղ. փողոցները մաքրել-կարգաւորել, ուր ցեխը անտանելի է անցնողների համար: «Երբ քաղաքի փողոցները կանոնաւորվեն, այն ժամանակ,—աւելացրեց պարոնը,—մութ գիշերով էլ կարելի է անցնել փողոցներով, ապա թէ ոչ, օրական իւրաքանչիւր լապտերի վրա 40 կոպ. ծախսելով, դուք, անշուշտ, կը լուսաւորէք գաւառապետի, պօլիցիայի և այլ հիմնարկութիւնների ու անհատների դռները, իսկ ծայրարձակները դարձեալ կը մնան մթութեան մէջ և քաղ. աւելի կը տուժի նիւթապէս»: Դրա դէմ առարկեցին թէ ուսուցիչ պ. Վ. Աֆրիկեան և թէ ձայնաւորներից մի քանիսը: Ասացին, որ քաղ. տարեկան 500 ր. ունի նախահաշւով որոշած լուսաւորութեան համար և որ այդ գումարի վրա 2—300 ր. կարելի է աւելացնել և քաղ լուսաւորութիւնը կանոնաւորել. Նա մանաւանդ չը պէտք է երկիւղ կրել պարտքերի վերաբերմամբ, երբ հարցը գալիս է քաղ. ներքին բարեկարգութեան գործին, քանի որ ամեն մի քաղաք իր պարտքերն ունի և դարձեալ պարտքերի է դիմում իր բարեկարգութիւնը առաջ տանելու համար:

Ապա միւս ժողովին, մարտի 20-ին, դարձեալ գումայում խօսք բացվեց քաղ. լուսաւորութեան մասին: Բագուից մի ինչ-որ տեխնիկ, ծանօթ լինելով բագուարնակ մի նոր-բայազէտցու հետ, «պատգամ» էր ուղարկել մեր քաղ. վարչութեանը, թէ, եթէ քաղաքը կը պայմանաւորվի իր հետ, նա կարող է էլեքտրական լուսաւորութեամբ հեղեղել քաղաքը՝ ամեն մի լոյս 10 ր. թողնելով: Վարչութեան անդամները մի բոպէ ոգևորվելով այդ դէպքից և մոռանալով Գալկինի լապտերների որոշումը (10 օր առաջ), բոլորը հաւանութիւն տուին այդ մտքին: Սակայն, իբրև գաւիշտ այդ «երջանկութեան», ձայնաւոր պ. Գ. Սինանեանց յայտնեց ժողովի առաջ, որ «անցեալ անգամին որոշեցինք Գալկինի լապտերներ բերել տալ, իսկ այժմ ցանկանում էք էլեքտրականութեամբ լուսաւորել քաղաքը. բայց իմ կարծիքով, ոչ մէկը և ոչ միւսը կարող էք կատարել ամեն, ուստի քաղաքը դարձեալ կը թողնէք մթութեան մէջ...: Բիչ էր մնում այդ խօսքերը ծափահարվէին, բայց ձայնաւորներից շատերը բաւականացան պատասխանել միայն ժպտալով, իսկ... գալով էլեքտրական լուսաւորութեան հարցին՝ որոշվեց կէկին գրագրութիւն սկսել Բագուի տեխնիկի հետ՝ մեր հայրենակից պ. Գ. Բատիկեանցի միջոցով, որը աեփական գործերով պտըտում է Բագուում: Հետևանքը՝ չը գիտեմ ինչ կը լինի:

Փարս

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 8 ապրիլի

Նախագահում է իշխան Վոլկոնսկին:

Ընդունվում և յանձնվում է խմբագրական մասնաժողովին այն օրինագիծը, որի համաձայն յօգուտ Փօթի քաղաքի հաստատվում է 1/2 կոպէկանոց տուրք Փօթիի նաւահանգստով անցնող բոլոր ապրանքներից:

Նախագահը հաղորդում է, որ սօց.-դեմօկրատական ֆրակցիան մի հարցապնդում է ներկայացրել մինիստրների խորհրդի նախագահին և արդարադատութեան մինիստրին, երկրորդ Դումայի նախկին անդամ Լօմտատիձէի մասին, որ այժմ պահվում է Սէվաստոպօլի բանտում: Լօմտատիձէն իր նամակի մէջ յիշատակում է այն ծեծ ու ջարդի ու տանջանքների մասին, որոնց ենթարկում են մահվան պատժի դատապարտվածներին դատավճիռը գործադրելուց առաջ:

Ձայներ ձախակողմից. «Խնդրում ենք կարդալ հարցապնդումը ամբողջովին»:

Աջակողմեաններն աղաղակում են. «Հարկաւոր չէ, խնդրում ենք չը կարդալ»:

Կենտրոնում աղմուկ:

Նախագահն առաջարկում է քարտուղարի օգնականին կարդալ հարցապնդման բնագիրը:

Դահլիճում ականջ խլացնող աղմուկ է:

Չխէիձէն, խօսք խնդրելով, հարցապնդման հերթականութիւնը պաշտպանելու համար, մեղադրում է Դումային, որ սա անուշադիր էր Լօմտատիձէի նամակը կարդալու ժամանակ:

Նախագահը կանգնեցնում է Չխէիձէին, մատնանշելով, որ նա իրաւունք չունի դատել Պետական Դումայի վարմունքը:

Չխէիձէն կարծում է, որ աւելորդ է ապացուցանել հարցապնդման հերթականութիւնը, որովհետև յետաձգել այդ տեսակ հարցապնդում կարող են միայն նրանք, որոնք գերագոյն արդարութիւնը տեսնում են մահվան պատժի մէջ և որոնք իրանց սրտերում փայփայում են կախաղանը... Սակայն, յիշեցնելով որ երրորդ Դուման ընդունեց մահվան պատժի անհրաժեշտութիւնը սոսկ մի նկատողութեամբ՝ թէ նրա գործադրութեան դէպքերը պէտք է սահմանափակվեն որոշ նորմայով, նա անհրաժեշտ է գտնում Դումայի ուշադրութիւնը դարձնել այն հանգամանքի վրա, որ այդ հարցապնդումը մասնաժողովի յանձնելը, ուր նա ընկած կը լինի ամբողջ ամիսներով, բանը կը հասցնէ այն կէտին, որ այն սարսափները, որոնք նկարագրված են Լօմտատիձէի նամակում, կը շարունակվեն:

Շուբինսկին նկատում է, որ թէև աջակողմեանները դէմ են մահվան պատժին և ամեն տեսակ բռնութիւններին, բայց թող հարցապնդումը յանձնվի մասնաժողովին. այնտեղ կարելի է գնահատել այն փաստերը, որոնց վրա նա յենվում է, «այնտեղ կը գնահատենք մենք նրա հերթականութիւնը» (երկարատև ծափահարութիւն աջակողմում):

Քուէարկութիւն. հերթականութեան դէմ ձայն են տալիս հօկտեմբրեանները, չափաւոր աջակողմեանները և աջակողմեանները, ընդամենը 118 հոգի (ձախից ծիծաղ, ծափահարութիւն): Ձայներ ձախակողմ. «Դուք եպիսկոպոսներ, այդ խաչերը ամօթ է, որ կրում էք: Հանեցէք դրանց: Ոչ մի քահանայ կանգնած չէ. բոլորն էլ կողմնակից են մահվան պատժին»:

Աջակողմում և կենտրոնում աղմուկ:

Կռուպենսկին տեղից դիմելով ձախակողմեաններին. «Ի՞նչ էք տիկնիկախաղ սարքում»:

Վերաքուէարկութիւն: Հերթականութեան օգտին ձայն են տալիս սօցիալ-դեմօկրատները, աշխատաւորականները, կադէտները, խաղաղ-վերանորոգչականները և լեհերը, ընդամենը 76 հոգի:

Հարցապնդումը յանձնվում է հարցապնդումների մասնաժողովին:

Նախագահը յայտնում է, որ 100-ից աւելի անդամների ստորագրութեամբ ստացվել է հետևեալ յայտարարութիւնը. «Մենք, ներքոյ ստորագրեալներս, առաջարկում ենք Դումային ողջոյնի հեռագիր ուղարկել բուլգարական ազգային ժողովին՝ Բուլգարիայի անկախութեան առիթով»: Հաճելի՞ է ձեզ ընդունել այս յայտարարութիւնը, թէ ոչ:

Կրուպենսկին.—Ես բողոքում եմ: Թէև ես անձամբ ստորագրել եմ յայտարարութեան տակ, բայց ես նրան հասկացայ իբրև Դումայի առանձին անդամների մասնաւոր գործ. իսկ Պետական Դուման այդպիսի յայտարարութիւններ չը պէտք է անէ, որովհետև դա նրա իրաւասութիւնից դուրս է: Եթէ այդ ուղերձը ուղարկվելու է Դումայի անունից, այն ժամանակ ես իմ անունս հանում եմ:

Ընդհանուր շարժում դահլիճում. աջակողմից հաւանութեան ձայներ. աղմուկը ձախից ուժեղանում է. լսվում են խիստ բացագանչութիւններ. նախագահը զանգահարում է և աշխատելով ծածկել դահլիճի աղմուկը՝ ասում է. «Ես, խոնարհաբար խնդրում եմ յայտարարութիւնը ստորագրած անձանց աւելի զգոյշ լինել: Իսկ այժմ ես պարտաւոր եմ քուէարկել այն, ինչ որ ինձ յանձնված է, ես ասում, որ մօտ 100 անդամներ են ստորագրել:

Ընդհանուր աղմուկը շարունակ ուժեղանում է:

Զամիսլովսկին գտնում է, որ յայտարարութիւնը չը պէտք է քուէարկել, քանի որ, վերաբերելով արտաքին քաղաքականութեան, նա Դումայի իրաւասութեան մէջ չէ մտնում: Այսօր յայտարարութիւն են տալիս Բուլգարիային շնորհաւորական հեռագիր ուղարկելու մասին, վաղը առաջարկութիւն կանեն զօրութիւն ունեցող պետական կարգը տապալել: Ամեն յայտարարութիւն չը պէտք է քուէարկել (ուժեղ ծափահարութիւններ աջակողմից, ուժեղ աղմուկ կենտրոնում. ձախակողմեանները բռունցքներով զարկում են սեղաններին և աղաղակում՝ «դուրս, դուրս»):

Նախագահը, ջանալով իր ձայնով ծածկել ընդհանուր աղմուկը, յիշեցնում է, որ գրածը միայն Բուլգարիայի ազատութիւնը շնորհաւորելուն է վերաբերում. «Ես հեռագիր կուղարկեմ իմ անունից չը քուէարկելով յայտարարութիւնը» (ծափահարութիւն աջակողմում, ձայներ՝ «դա ուրիշ բան է»)

Ծափահարութիւն մասամբ կենտրոնում և օպպօզիցիայի բոլոր աթոռներում: Ընդհանուր աղմուկը աւելի և աւելի մեծանում է: Դումայի անդամները իրանց տեղերից խիստ խօսքեր են փոխանակում: Պուրիշկևիչը տեղից յարատեւութիւն է բարեմաղթում Բուլգարիայի ազատութեան: Ձախակողմեանների ծափահարութիւնները խեղդվում են աջակողմեանների ատելութեան գոռումգոչումից:

Ընդհանուր հարայ-հրոցի մէջ մերթ ընդ մերթ լսվում է նախագահի առանձին խօսքերը. «Այսպիսի խայտառակ տեսարան ես թոյլ չեմ տայ. յայտարարում եմ նիստը փակված»:

Նա արագութեամբ իջնում է նախագահական ամբիոնից: Դումայի անդամների խուզմունքը շարունակվում է:

Վոլօդիմէրօվը մօտենում է Պուրիշկևիչին: Նրանք տաք-տաք սկսում են վիճել: Նրանց շրջապատում են խմբերով օպպօզիցիայի անդամները: Դումայի միւս անդամները, բաժանվելով զբաղված խմբակների, սպասում են Պուրիշկևիչի և Վոլօդիմէրօվի վէճի աւարտմանը: Էլեքտրականութիւնը հանգչում է: Դահլիճը իսկոյն դատարկվում է:

Նիստը փակվում է ժամը 4 և 52 րոպէին: (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Ապրիլի 7-ին, ինչպէս հաղորդել էինք, Կովկասի Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Միցկէվիչի նախագահութեամբ կայացաւ այն մասնաժողովի նիստը, որին պաշտօն էր տրված քննել Թիֆլիսում բարձր կրթական հաստատութիւն հիմնելու խնդիրը: Այդ օրը զեկուցվել է ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆի կազմած նախագիծը, որով առաջարկվում է առ այժմ բանալ իրաւաբանական ֆակուլտէտ տնտեսագիտական բաժնով: Ռուդոլֆը գտնում է, որ նրա զեկուցագիրը կարելի է դիւրին կերպով իրագործել, որովհետև իրաւաբանական ֆակուլտէտի պահպանման համար հարկաւոր կը լինի տարեկան 64 հազար րուբլի: Մտքերի երկար փոխանակութիւնից յետոյ, մասնաժողովը աւելի նպատակայարմար գտաւ բանալ ֆիզիկօ-մաթեմատիքական բաժանմունք: Եթէ այս ֆակուլտէտի պահպանութեան համար դրամը պակասի, այն ժամանակ կը գործադրվի Ռուդոլֆի նախագիծը: Ֆինանսական միջոցները քննելու համար մասնաժողովը կազմեց մի առանձին փոխմասնաժողով: Ընդ ամին մասնաժողովը վերին աստիճանի ցանկալի գտաւ հիմնել բարձրագոյն մանկավարժական դասընթացքներ միջնակարգ դպրոցների դասատուների համար:

— Կովկասեան Կայսերական Բժշկական Ընկերութեան շինութեան մէջ (Ալէքսանդրեան այգի) այսօր՝ շաբաթ, և վաղը՝ կիրակի տեղի կունենան երեք ժողովրդական ընթերցանութիւններ: Այսօր տ. Տիխոմիրովան ժամը 3 և կէսից մինչև 4 և կէս ռուսերէն կը դասախօսէ Տօլստոյի «Կովկասեան գերին» երեխաների համար: Վաղը, տ. Արտաշիանին ժամը 12 և կէսից մինչև 1 և կէսը վրացերէն կը կարդայ երեխաների համար՝ Մամին Սիբիրեակի «Վանիան և Մաշան» հէքիաթը: Հասակաւորների համար՝ «Մարդու անատօմիան և ֆիզիօլօգիան»—բժիշկ Մխիթարեանը՝ երեկոյեան ժամը 5—6-ը: Դասախօսութիւնների ժամանակ ցոյց կը տրվեն պատկերներ մոգական լապտերով: Մուտքը բոլորի համար ձրի է:

— Գալիք շաբաթ կը բացվի քաղաքային գրադարան Պուշկինի անունով: Առ այժմ կը բացվի ընթերցարանը:

— Նոր կարգադրութեան համաձայն, Թիֆլիսի Մետեխի բանտում բանտարկվածների ծնողների ու ազգականների տեսակցութիւնը կարող է լինել հինգշաբթի և կիրակի օրերը, փոխանակ չորեքշաբթի և ուրբաթի, ինչպէս մինչև այժմ էր:

— Գիւղատնտես Վասիլևի նախագահութեամբ գործող յատուկ մասնաժողովը շարունակում է Կովկասում փորձնական գիւղատնտեսական կայարաններ հաստատելու նախագծի քննութիւնը:

— Այսօր Զուբալովեան ժողովրդական տան հայ դրամատիկ սիրողների խումբը կը ներկայացնէ Սունդուկեանի «Խաթաբալա» կօմէդիան:

— Մարտի 20-ին Թագաւոր Կայսրը բարեհաճել է կարգադրել 800 րուբլի յատկացնել Պարսկաստանին սահմանակից Լէնքօրանի գաւառի Աստարա գիւղաքաղաքում ուղղափառ եկեղեցի կառուցանելու համար: Փողերն ուղարկված են Թիֆլիսի վրաց-իմերէթյան սինօդական դրասենեակին: («Կ.»)

— Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը թերթիկներ են ուղարկվել, առաջարկելով ստորագրութիւններ ժողովել տալ այն անձանց շրջանում, որոնք կը ցանկանան հեռագրով շնորհաւորել սերբ ժողովրդին Աւստրիայի ոտնձգութիւնների դէմ:

— Մի օրիորդ, որ պատրաստվում է հարցաքննութեան և կարող է երկու ամսից յետոյ արդէն պատրաստ լինել գիմնազիական քննութիւն տալու, խնդրում է բարեբար անձերից մտնել իր նեղ վիճակի մէջ և օգնել իրան, յատկացնելով երեսուն րուբլի, կամ գոնէ քսանհինգ րուբլի, որը նա պիտի վճարի պատրաստողներին և տայ հարցաքննութեան համար: Նպաստները խնդրում է ուղարկել «Մշակի» խմբագրութեան՝ հասցնելու օր. Ն. Յ.-ին:

— Այս տարվայ սկզբից մինչև ապրիլի 4-ը Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան գանձարկղն է մտել զանազան տուրքերից ընդամենը 412,000 րուբլի:

— Թիֆլիսում ընչաքաղց մսագործները կրկին սկսել են միսը կամայական գներով վաճառել, անտես անելով քաղաքային վարչութեան որոշած սակագինը:

— Մայրաքաղաքի լրագրների առելով, այն յատուկ յանձնաժողովը, որ զբաղվեց վրաց-իմերէթյան սինօդական դրասենեակի գործավարութեան քննութեամբ, մի զեկուցագիր է կազմել իր կատարած քննութեան հետևանքի մասին: Այդ զեկուցագրում յանձնաժողովը առաջարկում է մի շարք միջոցներ, որոնք անհրաժեշտ են ինչպէս գործավարութեան պակասութիւնները լրացնելու՝ այնպէս և վրաց էկզարխութեան ընդհանուր աննորմալ դրութիւնը վերացնելու համար:

— Այսօր, երեկոյեան ժամը 7 և կէսին, Հասարակական Կլուբում, IV գիմնազիայի դասատու Ա. Վիլլեամսը կը կարդայ ռեֆերատ անգլիացի յայտնի վիպասան Կիպլինգի կեանքի և հեղինակութիւնների մասին:

— ՇԻՐԱԿԻ գաւառից մեզ գրում են, որ այնտեղի դաշտավայրերում վար ու ցանքը արդէն սկսվել է, սակայն անձրևային եղանակը մասամբ արգելում է գիւղացիներին պարապելու իրանց երկրագործութեամբ: Այդ կողմերի գիւղական շրջաններում աչքի է զարնում ժողովրդի տնտեսականապէս աննախանձելի դրութիւնը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Էջմիածին, 15 մարտի

«Մշակի» № 54-րդում Էջմիածնից մի անստորագիր պարոն, գուցէ և վարդապետ, կարծել կանչելով ճեմարանի հաշիւների մասին և իր դիտողութիւնները անելուց յետոյ մի թռիչք է անում դէպի վանքի ագարակը և մեր մասին հետևեալ տողերը գրում. «Խօսենք գիւղատնտեսի մասին, ինչ են արել նրան. երեք տարի նա անկոնտրոլ կառավարել է Էջմիածնի Վաղարշապատում գտնված կալուածքը, փքուն ծրագիր է առաջարկել և այժմ սինօդը ուզում է քննել, նրա հաշիւները ստուգել, թէ յիրաւի՞ նա տարեկան 16—20 հազար րուբլի ծախսելով, 5—6000 տարեկան զուտ օգուտ է բերել. յիրաւի՞ անկարգ դրութեամբ ստանալով վանքի կալուածները, այսօր բարեկարգութեան է վերածել: Մի՞թէ իր պաշտօնեական քննիչը յանցանք է, չէ՞ որ մինչև այժմ հէնց Էջմիածնին մեղադրում էին անտարբերութեան մէջ, իսկ այստեղ մարդիկ ուզում են իրանց պարտքը կատարել, ինչո՞ւ են դըժգոհում...»:

Թողնելով յօդուածագրի՝ ճեմարանի մասին արած դիտողութիւնների հիմնաւոր կամ անհիմն լինելը, մեր վերաբերութեամբ այս կասենք, որ արդարև շատ ճիշդ է յօդուածագրի այս դիտողութիւնը, թէ մենք երեք տարի անկոնտրոլ կառավարել ենք Էջմիածնի կալուածքը. բայց դրա մէջ ո՞վ է մեղաւորը. ո՞չ ապաքէն հէնց այդ անկոնտրոլ սիստէմի շնորհիւն է, որ այսօր չքացել են Էջմիածնի մի քանի հարիւր հազար րուբլի արժէք ունեցող Մարգի, Բղնու, Խոթա վանքի, Գանձասարի և այլ տեղերի անտառները. չէ՞ որ այդ անկոնտրոլ սիստէմի շնորհիւն է, որ տասնեակ հազարներ չքացել են այս ու այն կոնսիստօրիաներում, այս ու այն հոգևորական ու աշխարհական անձանց մօտ. չէ՞ որ այդ անկոնտրոլ սիստէմի շնորհիւն է, որ վանքը սնանկացել է և հէնց երէկ 20 ր. բանւոր մշակներին հացի փող վճարելու համար՝ ամբողջ օրը մշակները անօթի գանձատան դուռն էին ընկել, և սինօդի գանձապահը փակվել էր իր սենեակում, դռները կողպել, որ իրան չը ձանձրացնեն... Մենք հէնց այդ անկոնտրոլ սիստէմի դէմ ենք եղել և միշտ էլ բողոքել: 1907 թ. դեկտեմբերին մեր երկու տարվայ հաշիւները ներկայացնելով սինօդի և վանական կառավարութեան անդամներին, ասել ենք՝ «Եւ այսօր իսկ այս [illegible]

Ահա այդ է եղել մեր համոզումը և է այժմ, և հէնց մեր դժգոհութեանց շարժառիթը այդ անկոնտրոլ սիստեմն է:

Յետոյ անում յօդուածագիրը յայտնում է, որ գիւղատնտեսը փքուն ծրագիր է առաջարկել: Շատ հետաքրքրական է գիտենալ, թէ այդ ինչ ծրագիր է, որ յօդուածագրին փքուն է երևացել. մենք գօրաւոր բաներ չենք առաջարկել, իսկ եթէ մեր նախահաշւի մէջ մշակագործութեան այս կամ այն ճիւղը իրան փքուն է թւացել, դեռ այդ չէ նշանակում, որ նա անիրագործելի է. կամ ուրիշի համար ևս փքուն. այդ կախված է թէ ով ինչպէս է հասկանում գործը կամ ինչ միջոցներով իրագործում: Ինչ վերաբերում է թէ կալուածքը յիրաւի անկարգ դրութեամբ ստանալով նա (գիւղատնտեսը) բարեկարգել է թէ ոչ, այդ խնդիրը կը պարզվի, երբ մասնաժողովը իր եզրակացութիւնը կանէ. միայն չը պէտք է մոռանալ, երբ բարեկարգութեան կամ անբարեկարգութեան հարց են դնում հրապարակում կամ արդիւնքի ու վնասի մասին խնդիր յարուցանում, անհրաժեշտ է, որ հաշւագէտ յօդուածագիրը կամ մասնաժողովը ինքը նախկին տնտեսութեան 1900, 1901, 1902 թւականի կամ նրանից առաջ եղած կամ յետոյ միմեանց յաջորդող երեք տարիների պատկերը ևս մէջ բերէր և նրա հետ դնէր և մեր երեք տարվայ վարած տնտեսութեան պատկերը իրանց բոլոր մանրամանութեամբ:

Երբ այդ համեմատական կշիռը մէջտեղ կը գայ, երբ հնի և նորի տարբերութիւնը կը պարզվի, երբ հրապարակի վրա կը դնեն թէ գիւղատնտեսին 1906 թւին ինչ են յանձնել և ինչ դրութեամբ, իսկ նա ինչ է տուել այս երեք տարվայ մէջ և ինչ արել, և եթէ նա աւելին չէ տուել՝ ինչ արգելառիթ հանգամանքներ են եղել և այդ բանում ում վրա է ծանրանում յանցանքը, երբ մարդիկ գործի իսկութիւնը երևան կը հանեն և ոչ թէ ինչպէս յօդուածագիրն է ասում, կանխակալ կարծիքներով կառաջնորդվեն, այն ժամանակ թող ամեն մէկը իր պարսաւանքի կամ գովութեան քուէն չը գլանայ տալու...

Այնուամենայնիւ մենք շատ շնորհակալ ենք յօդուածագրից, որ մեզ առիթ տուեց այս տողերը գրելու և վանքի տնտեսութեան վերաբերութեամբ մեր դիտողութիւնները անելու:

Մենք կը սպասենք մասնաժողովի մեր հաշիւների քննութեան վերջանալուն և կասենք մեր ասելիքը. այն ժամանակ չը գիտենք մեզանից ո՞վ պէտք կունենայ բատ յօդուածագրի կարա՞լ կանչելու...

Գիւղատնտես Կ. Մելիք-Շահնազարեան

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. անկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
Վճարը 50 կ.: Զբաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Հիւանդների բաժանմունքով
Թիֆլիս, Ելիզավետինսկայա փ., 79, տէլ. 1026.
Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.):
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ:
Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ:
Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քթի բգի և ականջի հիւանդութիւններ:
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ:
Մ. Ե. ՄՋԱՐԷՈՒԼՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ):
Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.:
Գ. Ա. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ—ցեր. ժ. 12—1-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ:

Բժշկութիւն էլեքտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով: Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ: Ծաղկի պատուաստումն: Ծծմայրերի քննութիւն: Վճարը խորհրդի համար 50 կօպէկ: Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան: Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից:

(Կ. Ե. ու.) 236. 100—7

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան
Պատկերազարդ
ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ
1907—8 թ.

Ամփոփոխ կերպով տեղեկութիւններ է տալիս 1858—1908 թ.թ. գործունէութեան մասին՝ հետևեալ նկարներով. Գ. Սունդուկեան, իշխ. Ամատունի, Գուրգէնբէկեան, Տէր-Գրիգորեաններ, Սուքիասեան, Պէշիկթաշլեան, Ադամեան, Թուրեան, Արամեան, Սարդարեան, Գ. Բարխուդարեան, Մուրացան, իշխ. Թումանեան, Հրաչեայ, Սիրանոյշ, Տէր-Դաւթեան, Մատինեան, Արուսեակ, Հախումեան, Զմշկեան, Վարդուհի, Սաֆրազեան, Պետրոսեան, Մելիքեան, Շիրվանզադէ, Թիֆլիսի Հայ Դերասան. Ընկեր. խումբը 1907/8 թ., Պաօշեան, Ա. Աճարոնեան, տիկ. Սպենդիարեան, Ափրիկեան, օր. Աստղիկ, Սումբատօվ, Փափազեան, օր. Ադամեան, Ռշտունի, Մայսուրեան, Զարիֆեան, Նար-Դոս, Արմենեաններ, և այլ ուրիշ շատ պատկերներ մանրամասն տեղեկութիւններով:

Գինն է պօստի ծախսով 1. ր. 20 կօպէկ:
Գաւառացիները կարող են ղրկել պօստի մարկաներ:
Դիմել՝ Тифлисъ, книжн. магаз. «Гуттенбергъ», Г. И. Галустяну. 392. 1—1

ՆՈՐ-ՀՈՍԱՆՔ
Հասարակական, տնտեսական, քաղաքական ու գրական
շաբաթաթերթ

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ Կ. Պօլսում, խմբագրութեամբ Գարեգին Կոզիկեանի (Եսալեմ) ու Հրանդ Արծրունիի:

Թերթը պիտի պաշտպանէ առանց ազգի ու կրօնի խտրութեան մասնաւորապէս գործաւոր դասակարգի շահերը՝ ղեկավար ընկրունք ունենալով միջազգային ընկերվարական գաղափարը:

Բաժանորդագրութիւնն է Կ. Պօլսի ու գաւառների համար՝ տարեկան 30 ղրուշ, վեցամսեայ 15 ղրուշ: Արտասահման՝ 9 ֆր. կամ 2 դոլար, վեցամսեայ՝ 5 ֆ. կամ 1 դոլար: Ռուսաստան՝ 4 րուբլի, վեցամսեայ՝ 2 րուբլի:

Նամակ կամ բաժանորդագրութիւն ուղղել հետևեալ հասցէին. խմբագ. «Նոր-Հոսանք» շաբաթաթերթի, տպարան Շանթ, Ճամի-Գաբուսը թիւ 9, Կալաթա (Կ. Պօլիս):

Արտօնատէր՝ Գ. ԿՈԶԻԿԵԱՆ

ԱԶԴ

Թիֆլիսում հրատարակվող «Кавказская Армія» լրագրի խմբագիր Բ. Ս. Էսաձէն խնդրում է բոլոր խեղանդամ, վիրաւորված, հիւանդ և առհասարակ պատերազմում որևէ վնասված և աշխատելու ընդունակութիւնից զրկված անձերին, նոյնպէս և սպանված ու անհետ կորած զինուորների ընտանիքներին, առանց ազգի խտրութեան, շուտափոյթ ուղարկել խմբագրութեանը մանրամասն՝ հետևեալում ցոյց տրված ճշգրիտ տեղեկութիւնները. 1) խեղանդամի անունը, հօրանունը և ազգանունը, 2) նրա կոչումը և որ գնդի մէջ է նա ծառայել, 3) ծնված տեղը և ներկայումս որտեղ է գտնվում (քաղաք, վոլոստ, գիւղ), 4) ընտանեկան դրութիւնը (ամուսնացած է, ամուրի, քանի որդի ունի), 5) որտեղ է վէրք ստացել կամ խեղանդամ եղել (վիրակապութեան վկայական), 6) ինչ պարգևներ ունի, 7) բարեյուսութեան վկայական: Բոլոր այդ տեղեկութիւնները անհրաժեշտ են նախ՝ այդ զինուորներին նպաստ տալու միջնորդութեան համար և երկրորդ՝ դրանց երեխաներին Թիֆլիսին մօտ բացված «Որբերի Ապաստարանում» ընդունելու համար խնդիր յարուցանելու:

Խնդրվում է միւս լրագիրներին արտատպել ներկայ ազդը:
(2· 2·) 303. 2—1

Սրանով յայտնում եմ ի գիտութիւն յարգելի
ՀԱՑԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ,
որ Ստաւրօպօլ քաղաքում բացել եմ հացավաճառատուն:

Գլխաւոր նպատակս է մատակարարել Անդրկովկասեան քաղաքներին ամեն տեսակ հացահատիկ և ալիւր թէ տեղից և թէ շրջակայ կայարաններից:
Ալիւրը պատրաստում եմ սեփական ընտիր ցորենից՝ հետևեալ տեսակների—«կրուպչատկա», «սէյանկա» և «րազմօլ»:
Հետաքրքրվողներին իսկոյն ուղարկում եմ նմուշները՝ միաժամանակ նշանակելով և գները:
Գների զգալի փոփոխութեան ժամանակ կլիէնտներին յայտնվում է հեռագրով:
Խնդրում եմ ի նկատի ունենալ, որ ամեն մի ապրանք ես գնում եմ առաջին ձեռքից այնպէս որ այդ հանգամանքը հնարաւորութիւն է տալիս ինձ վաճառել ուրիշներից ամենանորմալ գներով:
Յուսով եմ, որ յարգելի վաճառականները անուշադիր չեն թողնի իմ ֆիրման:
Պատուէրները կը կատարվեն կարելոյն չափ շտապով, ամենայն ճշտութեամբ և բարեխղճօրէն:
Թղթակցութիւնները հայերէն և ռուսերէն լեզուներով:

Յարգանքով՝ Մ. Յ. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ

Հասցէ՝ Նամակի համար. Ставрополь-губ., М. А. Фалакянцу, почт. ящ. № 48.
Հեռագրի համար. Ставрополь.-губ., Фалакянцу.

(2·) 50—33

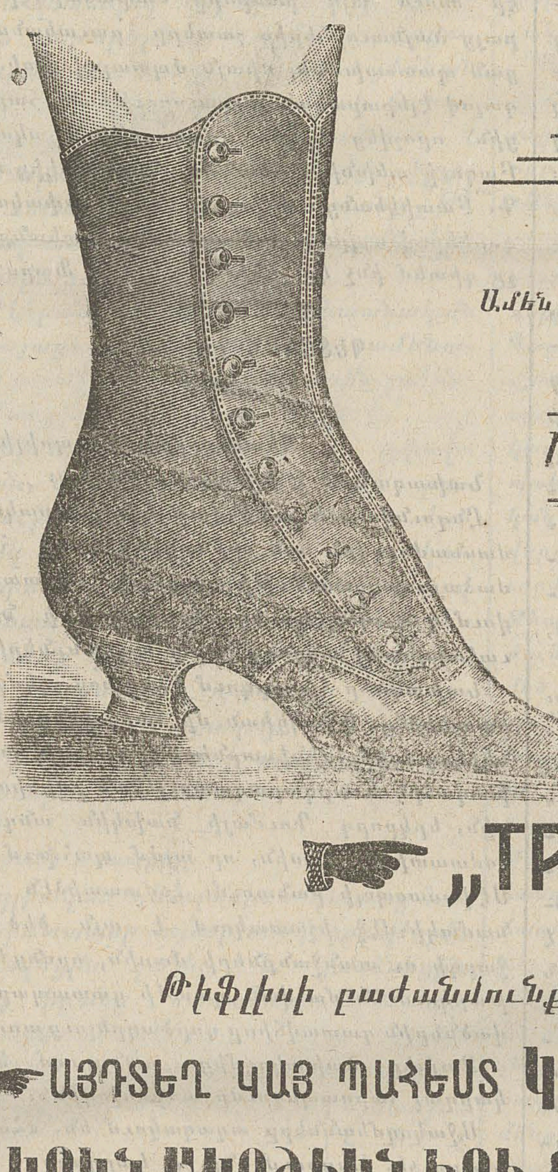

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակի մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի խանութներում:

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
Իսկականը միայն այս դրոշմով
С.-ПЕТЕРБУРГЪ

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆ. ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐ.
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„ТРЕУГОЛЬНИКЪ“
ԱՆՈՒՆՈՎ

Թիֆլիսի բաժանմունքը գտնվում է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ

ԱՅՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՃՈՒՂՆԵՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Կրէմ եւ Այպևտուրա կօշկեղէնի համար

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.

(2·) 182. 0—7

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ
ՋՐԵՐ

ՊԵԱՏԻԳՈՐՍԿ (Հանքային Ջրեր) ԷՍԷՆՏՈՒԿԻ (Աղի-ալկալի) ԺԵԼԵԶՆՈՎՈԴՍԿ (Հողային) ԿԻՍԼՈՎՈԴՍԿ (Ածխաթթուային Նարզան)

Ջրեր ներքին գործածութեան և վաննաների համար, ցեխաբուժութիւն և ջրաբուժութիւն, էլեքտրո-լուսաբուժական կաբինետ (ռենտգենեան): Մեխանոտէրապիա ըստ Ցանդէրի: Կումիս, կէֆիր, լեռնային կլիմայական կայարաններ Կիսլօվօդսկում և Ժէլեզնօվօդսկում. Առաջողութեամբ բժշկվում են՝ ոսկրացաւը, սիֆիլիս, կատարներ, ջղային, կաշուի, կանանց, լեարդի, ստամոքսի, աղիքների, երիկամունքի հիւանդութիւններ, պօդագրա, չաղութիւն, շաքարի հիւանդութիւն, արեան պակասութիւն, շնչառութեան և շատ ուրիշ հիւանդութիւններ: Մանկական խաղերի փոքրիկ հրապարակներ: Թատրօններ, սիմֆօնիական կօնցերտներ ամեն օր: Պարկեր, ծաղկանոցներ, էլեքտրական լուսաւորութիւն, տրամվայ: Հիւրանոցներ, ճաշարաններ, սրճարաններ, ընթերցարաններ. շատ կան յարմար սենեակներ մասնաւոր տներում: Եկողների թիւն է 40,000.

[illegible]-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը, Էսէնտուկում մայիսի 10-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը, Ժէլեզնօվօդսկում մայիսի 15-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը, Կիսլօվօդսկում յունիսի 1-ից մինչև հոկտեմբերի 1-ը:

[illegible] գները և բժշկութեան ուրիշ եղանակները շատ աւելի էժան են, քան սէզօնի վառ ժամանակը:

[illegible] վականսիաների որոշ քանակութեամբ իւրաքանչիւր կուրօրտում կարելի է տալ չքաւոր հիւանդներին (որոնք ունեն 600 րուբլուց աւելի [illegible]նակամիջոցներում. Պեատիգորսկում մայիսի 1-ից մինչև յունիսի 10-ը և օգոստոսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 15 ը, Էսէնտուկում—մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 10-ը, Ժէլեզնօվօդսկում մայիսի 15-ից մինչև յունիսի 10-ը և օգոստոսի 1-ից մինչև 1-ը սեպտեմբերի, Կիսլօվօդ[illegible] և օգոստոսի 15-ից մինչև հոկտեմբերի 1-ը: Ուսուցիչներին արտօնեալ բժշկութեան իրաւունք տրվում է ամբողջ սէզօնի ընթացքում: [illegible]ունեն ձրի բժշկվել վաննաներով, դուշերով և ջրով աղբիւրների մօտ: Արտօնեալ բժշկութեան իրաւունք ստանալու համար պարտաւորական է [illegible]չութեանը (Պեատիգորսկում) բժշկվելու ցանկութեան մասին յայտարարութեան հետ միաժամանակ. 1) վկայական որևէ վարչական կամ հասարա[illegible]ութեան մասին, 2) բժշկական վկայական, որի մէջ մատնացոյց արված պէտք է լինի այն կուրօրտը, ուր հիւանդը պէտք է բժշկվի, 3) [illegible] պատասխանի համար: Այլևս գրվել չէ կարելի արտօնեալ բժշկութեան համար. առաջին հերթի համար ապրիլի 10-ին և երկրորդ հերթի [illegible] մասին իւրաքանչիւր խնդիրքին Ջրերի վարչութիւնը կը հաղորդէ իր պատասխանը մատնացոյց արված հասցէով: Առանց նախապէս գրվելու [illegible]վում:

Ջրերի դիրեկտոր՝ Ս. ՏԻԼԻՉԷԵՎ.

(П. 52622) 256. 4—3